

General-potpukovnik
STEVO ILIĆ

Titov metod ratne vještine u našim interpretacijama

Uvodno izlaganje predsjednika Savjeta časopisa »Vojno delo« obuhvatilo je Titov metod kao jedno od bitnih pitanja njegove strategije i stvaralaštva. Slažem se potpuno sa mišljenjem da se narodnooslobodilački ustanak 1941. godine, kao svojevrsan oružani pokret masa, ne može valjano razumjeti ako se nemaju u vidu bitna obilježja Titovog metoda rješavanja vojnih problema.

Titov metod je slojevit isto onako koliko su složena pitanja i problemi koje je svojim djelom rješavao. Siguran sam da taj metod nije moguće rekonstruisati i podvrći analitičkom sudu u cjelini u okviru takvog pokušaja. Za to bi nam trebalo mnogo više i vremena i prostora. No, jedno je nesumnjivo: za Titov metod saznanja i rješavanja vojnih problema mjerodavan je autoritet samog predmeta njegove teorije, nauke i njegove misli i djela. Kao što je to više puta ponavljano, a i danas se takva konstatacija čula, Tito je revolucionarni stvaralac. Revolucija u jugoslovenskim prilikama 1941. godine i u uslovima drugog svjetskog rata je onaj istinski i sveobuhvatni predmet mišljenja i djelovanja kome je Tito posvetio sav svoj život i svu svoju energiju revolucionarnog stvaraoca. Da bi uspješno rješavao i riješio taj problem, Tito je birao metod čija bi se logičko-sadržajna shema (uslovno govoreći) mogla ovako konstruisati:

1) autoritet socijalističke revolucije, sa narodom kao njenim najšire shvaćenim subjektom, traži izbor adekvatnog oblika rata — opštenarodni i oslobodilački, rat koji će svojom prirodom i svojim

karakteristikama predstavljati realan okvir za ispoljavanje snage naroda, kao nove materijalne snage rata;

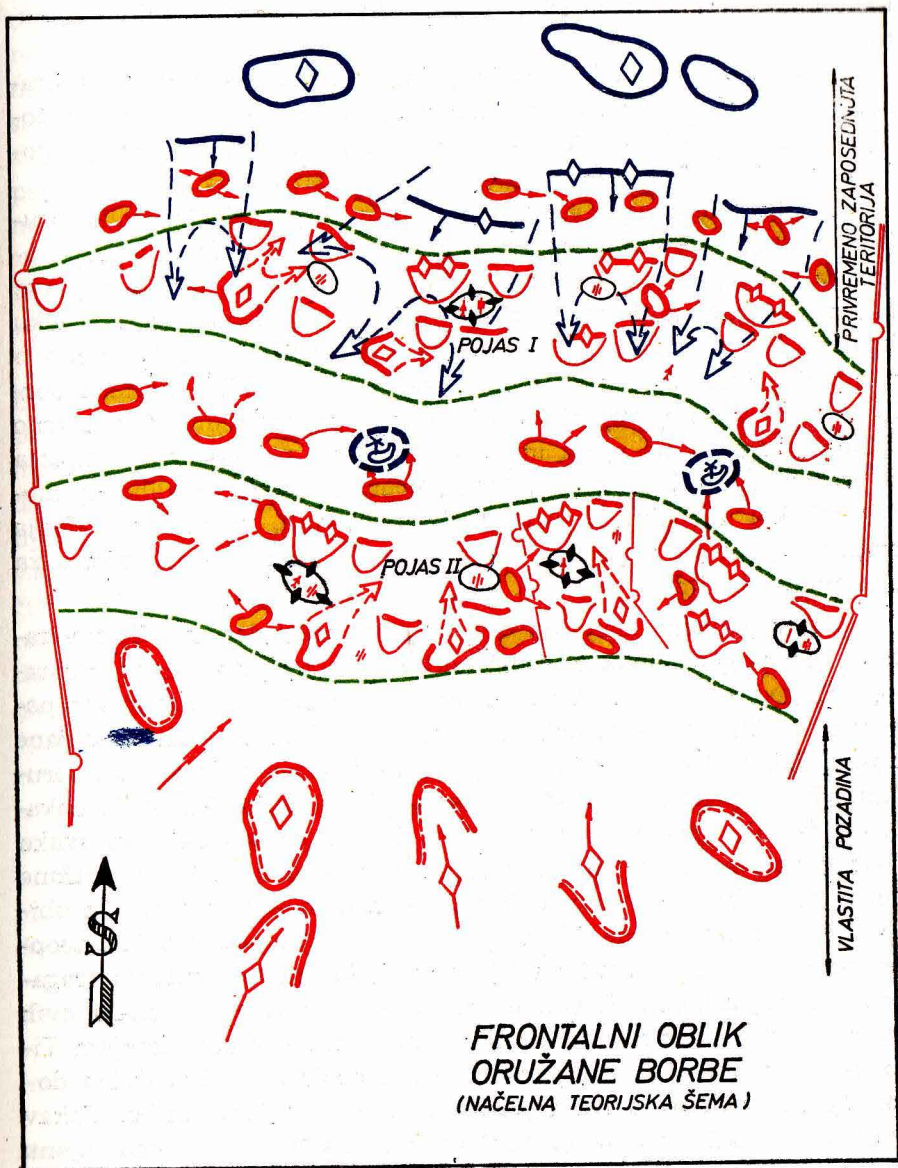
2) autoritet opštenarodnog rata neizostavno podrazumijeva izbor odgovarajućih pokretačkih snaga i osnovnih snaga za oružanu borbu. To ne mogu biti ni gerila ni partizanski odredi, kao jedini oblik vojne organizacije, već moćna oružana sila, koja će se razvijati postupno i postepeno u skladu sa opštim stanjem na ratištu i ukupnim uspjesima na bojnopolju;

3) za takvu revoluciju, za takav oblik rata i za tako odabrane i organizovane snage, i u funkciji svega toga, Tito bira odgovarajući strateški koncept oružane borbe, koji se nalazi u stalnom razvoju i usavršavanju.

Ovo je, naravno, uopštena shema Titovog metoda koja, kao i svako preterano uopštavanje, trpi od izvjesnog uprošćavanja. No, u pogledu bitnih obilježja Titovog metoda, moglo bi se dodati ono što smo o toj temi već čuli — da se Titov metod odlikuje *istoričnošću*, isto kao što se time odlikuje Marksov dijalektički metod, a što je on sažeto izrazio u poznatom metodološkom stavu da oni (Marks i Engels) priznaju samo jednu nauku, a to je istorija. Tek je takvim metodičkim stavom — koji polazi od toga da je svaka pojava, pa i revolucija, rat, oružana borba itd., *u krajnjem slučaju određena istorijskim tokovima i odnosima* koji vladaju na istorijskoj pozornici — bilo moguće obuhvatiti epohu i u njoj otkriti mogućnosti revolucije. Analizom konkretne istorijske zbilje moguće je otkrivati zakonomjernosti događaja i njima upravljati.

Neposredno u vezi sa istoričnošću je drugo bitno obilježje Titovog metoda, a to je *shvatanje svijeta, rata, oružane borbe* u njihovoj procesualnosti. Zadatak je nauke i metode, i po Titu, da otkriva tu živu unutrašnju dijalektiku procesa, da u njima pronalazi pokretačke snage razvoja i revolucionarnih promjena.

Nisam uzeo riječ da govorim o Titovom metodu mišljenja i rješavanja vojnih problema da bih izložio iscrpnu listu svih užemetodskih karakteristika tog dijalektičkog metoda. Namjera mi je da ukazem na neke primjere iz naše savremene vojne misli, koji se trude da neka naša savremena viđenja osnuju i dokažu izričitim pozivanjem na Titov metod, mada za to nemaju uvijek dovoljno osnova. Nadalje, namjera mi je da i pozivom na ova dva obilježja, koja sam naznačio kao obilježja Titovog metoda, podstaknem na slobodniji i originalniji pristup našoj savremenoj vojnoj teoriji i praksi. Na nekim primjerima ću pokušati da ilustrujem kako mi, ponekad, nedovoljno istorično postupamo i nedovoljno dijalektički i razvojno mislimo. Tako se, pri tome, pozivamo i na Tita i na njegov

istorijski metod. Mislim da se neću ogriješiti o temu koju je organizator *okruglog stola* postavio, jer Tito i njegov metod treba da nam budu stalna inspiracija u traganju za sve savršenijim rješenjima.

Kod nas se posljednje dvije godine vodi rasprava, pa i na stranicama »Vojnog dela«, o oblicima oružane borbe. Mišljenja su podijeljena, a autori se, iako često sa potpuno suprotnih pozicija, pozivaju na Tita. Očigledno svi ne mogu biti u pravu!

U navedenoj raspravi jedni smatraju da postoje tri oblika oružane borbe: frontalni, kombinovani i partizanski. Ima ih koji zagovaraju dva, pa neki, čak, i jedan. Pri tome se ponekad prave takve sintagme koje ne bi mogle izdržati ni elementarnu jezičku kritiku. Na to pitanje ja ne bih ukazivao kada bi se tu radilo o raspravi o teorijskom pitanju. Ali, kakve ćemo oblike oružane borbe usvojiti u našoj vojnoj teoriji — to je prvorazredno doktrinarno pitanje. Odgovor na njega ima bitnog uticaja na naša opredjeljenja o organizaciji i borbenoj gotovosti oružane snage, o njihovoj mobilizacijskoj izgradnji i stratezijskom razvoju, o načinu vođenja oružane borbe na ratištu, o obuci oružanih snaga i stanovništva za oružanu borbu itd.

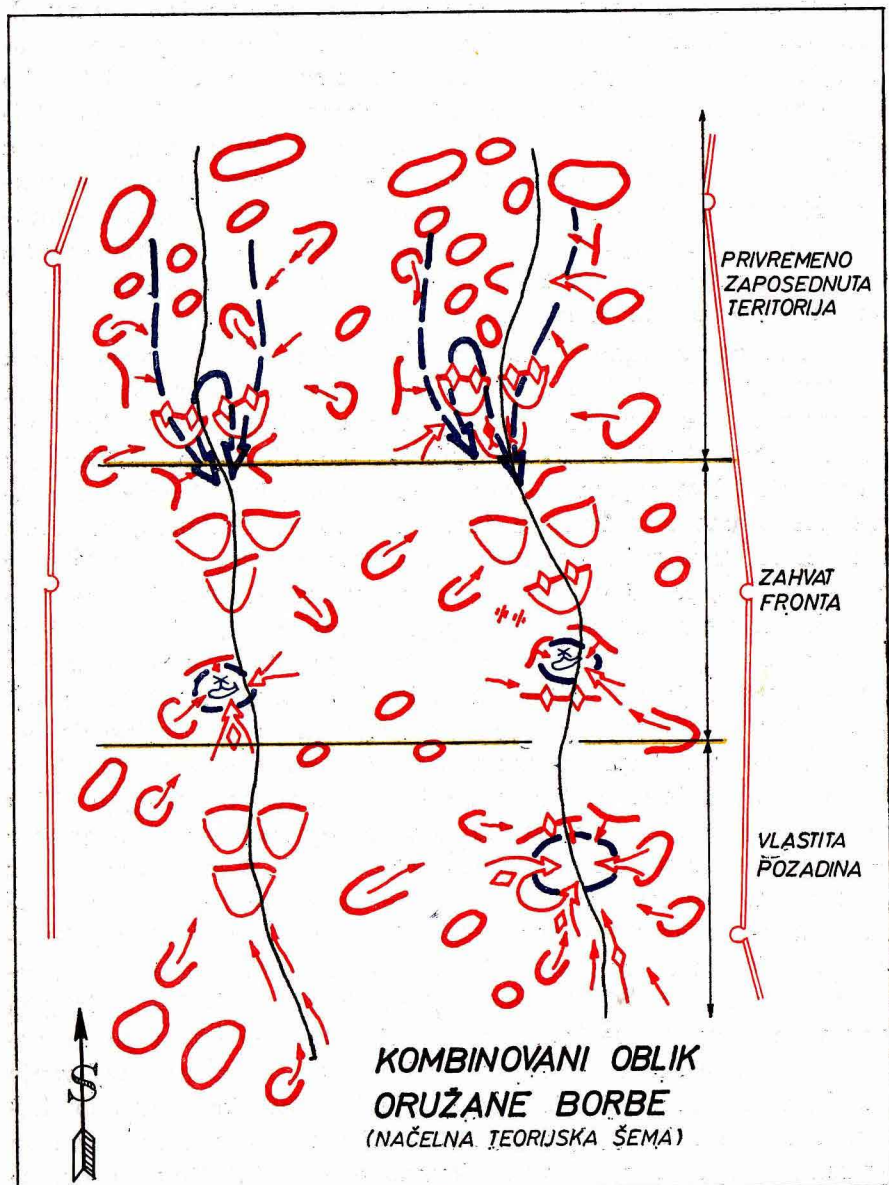
Sa saradnicima sam, za ovu priliku, pregledao sve Titove radove. On pojam »oblik oružane borbe« upotrebljava tek od sedamdesetih godina. Prema tome, ne možemo se prije toga vremena pozivati na Tita da bismo dokazali stav o bilo kakvom obliku oružane borbe, dakle ni onda kada nastojimo da dokažemo da je našoj oružanoj borbi primjeren ovaj ili onaj oblik, ili kada želimo da dokažemo da mi treba da imamo jedan, dva ili tri oblika. Zato svako izričito pozivanje na Tita u našim raspravama o oblicima oružane borbe ne bi bilo dovoljno u skladu sa istoričnošću, kao bitnim obilježjem Titovog metoda. Na drugoj strani, takvu raspravu je i neophodno i moguće osnivati na Titovom djelu, ali ne izričitim traganjem za saglasnošću ili podudarnošću Titovih iskaza i iskaza ovih rasprava, *već ukazivanjem na posrednu vezu*: rekonstruisanjem Titovog metoda kojim je on, uzimajući u obzir činjenice, došao do takvog ili onakvog stava o vođenju rata i oružane borbe. Takav pristup bi vodio u analizu društvene zbilje onog vremena, njenu komparativnu analizu sa savremenom stvarnošću i u otkrivanju pravilnosti koje važe kao zakonitosti, u analogiji koje imaju svoje istorijsko opravdanje itd.

U svojim djelima do sredine sedamdesetih godina, a naročito u onim iz vremena narodnooslobodilačkog rata, Tito upotrebljava termine »frontalni rat«, »partizansko ratovanje«, »kombinovano ra-

tovanje«. Ovi termini imaju slično, ali ne i identično značenje sa oblicima oružane borbe. Nema namjeru da detaljnije elaboriram ovo stanovište, ali i površnja analiza bi nas uvjerila da mi u narodnooslobodilačkom ratu nismo imali klasičnog frontalnog rata u današnjem značenju termina »frontalni oblik oružane borbe«. Isto tako se pojmovi »kombinovani oblik oružane borbe« i »kombinovana dejstva«, kako je to Tito govorio i pisao, međusobno razlikuju. Tito je prvenstveno mislio na kombinovanje na taktičkom nivou, a kombinovani oblik oružane borbe u njegovom današnjem značenju podrazumijeva više od toga. On je uglavnom, mislio na kombinovanje na taktičkom nivou i onda kada je za naš rat, pri njegovom kraju, upotrebljavao pojam »kombinovani rat«.

Kada danas zagovaramo frontalni oblik oružane borbe, onda mi prvenstveno mislimo na suprotstavljanje naših oružanih snaga prijetnjama i teritorijalnim pretenzijama pojedinih zemalja koje nemaju atribut ni velike sile ni supersile. Može li ko poreći činjenicu da postoje takve prijetnje. Određene međunarodne ili naše unutrašnje prilike mogu stimulisati takve pretenzije. Uostalom, ne treba isključivati ni pogrešne procjene eventualnog agresora. Isto tako je činjenica da smo mi u odbrambenom (»vojnom«) pogledu superiorniji od armije svake te zemlje, pojedinačno uzete, čak i ako dođe do sprege dviju ili više armija tih zemalja. To je vrlo važno naglasiti. Sudeći prema tipičnoj doktrini i strategiji agresora uopšte, vjerovatno bi cilj eventualnog agresora na našu zemlju bio da br-zom akcijom što prije zauzme željene dijelove naše teritorije. Suprotno tome mi ćemo dosljednom primjenom Titove strategije biti u prilici da uporno branimo svaku stopu naše zemlje od same granice — zato što smo u vojnom pogledu superiorniji. *Veoma upornom, a na mnogim pravcima i odsudnom odbranom, mi imamo sve šanse da slomimo snage agresora u prigraničnoj zoni, demonstrirajući savremena frontalna dejstva, koja mi nazivamo »frontalni oblik oružane borbe«.* To neće biti frontalni rat kakav je vođen u drugom svjetskom ratu, ali će imati mnoge njegove elemente i po mnogo čemu njemu će ličiti: veoma uporna i odsudna odbrana; utvrđivanje i maksimalno zaprečavanje; grupisanje i snažno koncentrično dejstvo avijacije i artiljerije; tijesno sadejstvo svih vidova i rodova oružanih snaga i centralizovano komandovanje, itd. Dok dio oružanih snaga vodi, pojednostavljeno govoreći, takva dejstva, ostale snage se prikupljaju za izvođenje protivudara radi razbijanja i izbacivanja snaga agresora iz naše zemlje i otklanjanja daljnjih prijetnji.

U slučaju da agresija eskalira i da druge zemlje iz okvira neke od koalicija, koje imaju znatno superiornije naoružanje od našeg,

otvoreno podrže agresora, mi moramo drukčije postupati. Ako bismo zadržali grupisane snage kao u prvom slučaju, mi bismo se izložili riziku da u graničnoj zoni pretrpimo teže prihvatljive gubitke. Zato novonastaloj situaciji prilagođavamo našu strategiju i taktiku i snage duboko ešeloniramo duž glavnih strategijskih i operativnih pravaca, vazdušnodesantnih prostorija, i za odbranu glavnih gradova. I agresor će, cijeneći po njegovoj doktrini i strategiji, tada drukčije dejstvovati. On će se truditi da što prije dopre do naših glavnih gradova, izoluje našu zemlju od susjeda i dubokim vazдушnim i helikopterskim desantima, u sprezi sa jakim oklopnim snagama — duž glavnih strategijskih pravaca, ispresijeca našu državnu teritoriju. Aktivnom odbranom naših oklopnih i protivoklopnih snaga, dejstvima u bok i pozadinu jedinicama JNA i TO — uz učešće i široku podršku naših naroda i narodnosti — stvaraju se uslovi da se na agresora puca »iz svakog grma i iz svake kuće« — noću i danju. Slobodnije interpretirano, mi stvaramo vatreni džak u kome su snage agresora izložene dejstvima sa čela, boka i pozadine. Snaga našeg otpora se povećava u srazmjeri sa dubinom neprijateljskog prodora. Stoga se, postepeno, stvaraju uslovi za slamanje neprijateljeve napadne moći. U tim uslovima jedinice JNA, koje brane glavne strategijske i operativne pravce, pretežno će voditi aktivnu odbranu — kako je, manje ili više, vode sve savremene armije. Jedinice TO i dijelovi JNA, koji se nalaze na privremeno zaposjednutoj teritoriji, primjenjivaće, pretežno, partizansku taktiku, a jedinice JNA i TO u našoj pozadini će, osim obezbjeđenja normalnog života, rada i reda, biti uvijek spremne da energičnim napadima likvidiraju neprijateljske vazdušne i helikopterske desante. *Otuda mi s pravom takav način odbrane nazivamo kombinovani oblik oružane borbe.*

Konačno, prema našem iskustvu iz narodnooslobodilačkog rata i stavovima koncepcije opštenarodne odbrane danas, u slučaju velike premoći agresora, naročito u naoružanju, za nas Jugoslovene izgubiti prvu bitku ne znači izgubiti rat. Čak i u slučaju da agresor zauzme glavne gradove i da uspije da isprijeseća našu zemlju, mi ćemo nastaviti oružanu borbu prilagođavajući se novonastalim uslovima. Jedinice ćemo reorganizovati u manje, pokretljivije, a taktiku ćemo primjenjivati prema uzoru na partizanska dejstva iz našeg narodnooslobodilačkog rata. I ostala rješenja će u mnogo čemu biti blizu rješenja i iskustava iz NOR-a ali svakako neće u svemu biti identično. *Zato i kažemo da ćemo u tim uslovima voditi »partizanski oblik oružane borbe«.* Mi njemu pribjegavamo iz nužde i zato što

je to jedino moguće. To je nezamjenljiv oblik, a ono što je nezamjenljivo, to je i savremeno!

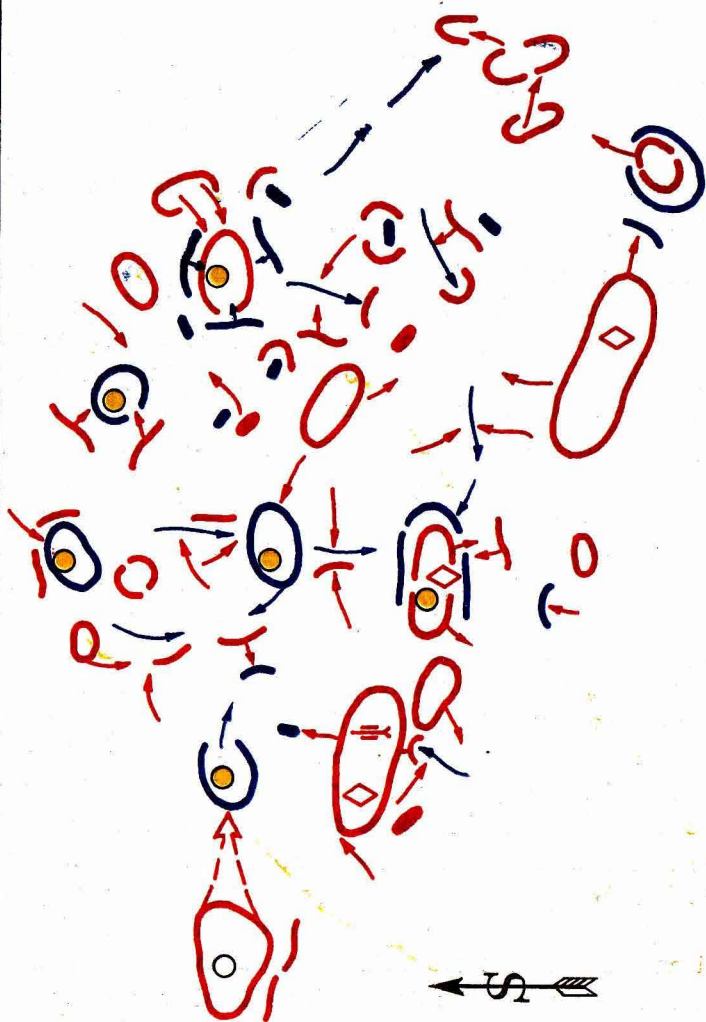
Nemam namjeru da polemishem, već da upozorim na bitnu metodološku grešku koju činimo kada se pozivamo na Tita i onda kada neka naša današnja viđenja u teoriji i praksi kruto projiciramo na narodnooslobodilački rat. Na taj način mi i nehotično zanemarujemo stvarnost i neistorično se ponašamo. Ne možemo kategorije, koje su, bez sumnje, proizvod današnjih okolnosti, izričito smještali u jednu samosvojnu praksu, kakav je narodnooslobodilački rat. Time što ćemo priznati da je ono vrijeme bilo drugačije od ovog današnjeg i da ondašnje kategorije ne važe bez ostatka za danas, bez njihovog redefinisanja u skladu sa savremenom stvarnošću, mi nećemo narušiti kontinuitet u stvaranju i izgradnji naše vojne teorije od rata do danas. Naprotiv, istraživanjem treba otkrivati ishodište naših današnjih osnovnih opredjeljenja, a to je bez sumnje narodnooslobodilački rat i Titova koncepcija, strategije i ratne vještine. Istraživati razvoj tih kategorija u skladu sa promjenama objektivnih i subjektivnih okolnosti u kojima su nastajale, da bi se došlo do njihovog današnjeg sadržaja i značenja, u stvari, znači služiti se Titovim metodama, a ne prosto preuzimati kategorije i rješenja iz prošlosti ili pak, sadašnje kategorije seliti u prošlost. Ja se s tim u vezi zalažem za to da mi slobodno, preuzimajući na sebe svu odgovornost, afirmišemo sve oblike oružane borbe koji nam mogu biti nametnuti u opštenarodnom odbrambenom ratu, bez obzira možemo li za njih naći dovoljno izričitih iskaza u Titovom vojnom djelu. Upravo nas je Tito tome i takvom pristupu učio.

Ako je bez sumnje da nam agresor može nametnuti takve uslove rata i oružane borbe da to od nas traži da vodimo frontalni, kombinovani ili partizanski oblik oružane borbe, onda ćemo mi takve oblike oružane borbe i voditi. To od nas traži da na teorijskom i doktrinarnom planu razradimo i osmislimo — uslove u kojima svaki konkretni oblik oružane borbe neizbježno moramo primjeniti, njegova bitna obilježja, njegove razvojne puteve i pravce, momente i uslove pod kojima jedan oblik prelazi u drugi i kako se oni međusobno kombinuju. Ovim sam želeo da istaknem da mi ne smijemo »zatvoriti našu teoriju i doktrinu ni u jedan oblik oružane borbe ako je izvjesno da ćemo morati u kontekstu određenih uslova primjenjivati i frontalni, i partizanski, i kombinovani oblik oružane borbe. Jer, to će od nas tražiti praksa, koju opredjeljuje vojnostrategijska situacija na ratištu, potreba odbrane zemlje u uslovima mogućih različitih vrsta agresije, agresora i odnosa snaga. Nadalje,

naša doktrinarna opredjeljenja ne smiju biti zatvoreni sistem, već stalno otvoren za sve ono što od nas traži praksa.

Druga bitna karakteristika Titovog metoda koju sam izdvojio jeste ta da se on u pristupu svakoj pojavi, događaju, odnosi tako da je posmatra kao proces u stalnom narastanju, promjenama, skokovitim i evolutivnim. Odmah se pitam da li se mi u našoj savremenoj praksi znamo katkada oglušiti o ovu karakteristiku Titovog metoda. I opet ću to ilustrovati našim poimanjem oblika oružane borbe. Već postaje tradicionalno da se naše rasprave o oblicima oružane borbe završavaju sa ona tri poznata oblika, bilo da ih zagovaramo, ili da ih osporavamo, kao da nemamo dovoljno sluha za neke nagovore koji nam pristižu iz prakse.

Svima nam je poznato da je specijalni rat temeljno opredjeljenje potencijalnih agresora. Na taj način oni nastoje da destabiliziju Jugoslaviju i da je učine pogodnim objektom oružane agresije pod različitim izgovorima. Možda je opasnost od specijalnog rata najveća opasnost za nezavisnost i bezbjednost naše zemlje danas i ubuduće. Zar nismo upravo bili izloženi takvom obliku agresije i zar specijalnim ratom nismo pritiskani u toku čitavog poslijeratnog razvoja. Ako je to agresija, a ja mislim da jeste, onda bismo morali u našim istraživanjima činiti napore da pronađemo, teorijski razradimo (opišemo i objasnimo), jedan posebni oblik oružane borbe. Nazovimo ga uslovno — suprotstavljanje specijalnom ratu, ili zaštita od specijalnog rata. Zato se zalažem zbog toga što smatram da je opasnost od tog vida ugrožavanja izvjesna i što smo u društvu i oružanim snagama već razvili široku djelatnost zaštite od specijalnog rata. Do sada smo bili u dva maha prisiljeni da pored snaga društvene samozaštite upotrebimo i izvjesne jedinice teritorijalne odbrane, pa čak i JNA. Ako bismo se u daljnjoj razradi i razvoju naše doktrine i teorije ratne vještine opredijelili za još jedan novi oblik oružane borbe, siguran sam da bi to imalo i odgovarajućeg uticaja na naša praktična rješenja u domenu opremanja, obuke, organizovanja i načina upotrebe oružanih snaga za borbu protiv snaga specijalnog rata u smislu poboljšanja tih rješenja. Mi već danas obučavamo jedinice JNA i TO za borbu protiv snaga specijalnog rata, imajući u vidu sve metode njihovog djelovanja. Na to nas prisiljava praksa. Uostalom, i Ustav SFRJ predviđa mogućnost da se u odbrani ustavnog poretka mogu upotrebiti i oružane snage ako to bude neophodno. Nema sumnje da bi i teorija na tom planu morala nešto više učiniti. Ako je to neophodno, trebalo bi da to razvijamo, čak i ako bi nam se činilo da bismo za to u Titovom djelu teško

**PARTIZANSKI OBLIK
ORUŽANE BORBE**
(NAČELNA TEORIJSKA ŠEMA)

mogli naći teorijsko uporište, jer to ne bi bilo suprotno Titovom metodu.

Naprotiv, biti dosljedan Titovom metodu znači ništa ne smatrati jednom zauvijek završenim, dovršenim i savršenim. Razvojnost svega, pa i vojne teorije i doktrine, to je methodska maksima koju Tito nikada nije napuštao. Iz toga logično slijedi da — ostati na tragu Titove misli znači uvijek nastojati da saznanje i principe crpimo iz protivurječne stvarnosti, trudeći se da na svakoj tački i u svakom trenutku budemo na nivou zahtjeva vremena u kojem živimo i djelujemo. Svaki drugi pristup suprotan je Titovom metodu.